EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

الخلاف بين العلماء

al-Khilāf bayna al-ʿUlamāʾ

De ce diferă învățații

Muḥammad ibn Ṣāliḥ
al-ʿUthaymīn

INSTITUTUL TAWHID
tawhid.ro

Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn

De ce diferă învățații

Cauzele divergențelor și poziția noastră față de ele

الخلاف بين العلماء

al-Khilāf bayna al-ʿUlamāʾ

Institutul Tawhid
România · 2026

Titlul original: الخلاف بين العلماء: أسبابه وموقفنا منه
Ediția I
Ediție în limba română publicată de Institutul Tawhid. Distribuție gratuită.
Institutul Tawhid · https://www.tawhid.ro

Text arab coranic: Tanzil Project, Uthmani v1.1. © 2007–2026 Tanzil Project. Licență: Creative Commons Attribution 3.0 (CC BY 3.0). https://tanzil.net. Reproducere fără modificarea textului.

Cuprins

Introducere 1
1 Dovada nu a ajuns la învățat 9
2 Lipsa încrederii în transmiterea dovezii 12
3 Uitarea dovezii 14
4 Înțelegerea diferită a dovezii 16
5 Necunoașterea abrogării 20
6 O dovadă considerată mai puternică 22
7 O relatare slabă sau o deducție greșită 25
Cum ne raportăm la divergențe 27
Indice 33

Introducere

În numele lui Allah, Cel Milostiv, Îndurător.

Lauda Îi aparține lui Allah. Îl lăudăm, Îi cerem ajutorul și iertarea și ne întoarcem la El cu căință. Căutăm adăpost la Allah de răul sufletelor noastre și de faptele noastre rele. Pe cel pe care Allah îl călăuzește nimeni nu îl poate rătăci, iar pe cel pe care El îl lasă în rătăcire nimeni nu îl poate călăuzi. Mărturisesc că nu există nicio divinitate demnă de adorare în afară de Allah, Unicul, fără asociat, și mărturisesc că Muḥammad este robul și Trimisul Său. Binecuvântările și pacea lui Allah fie asupra sa, asupra familiei și companionilor săi și asupra celor care îi urmează în bine până în Ziua Judecății.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ حَقَّ تُقَاتِهِۦ وَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَأَنتُم مُّسْلِمُونَ﴾

„O, voi cei care credeți! Temeți-vă de Allah așa cum se cuvine să vă temeți de El și să nu muriți decât fiind musulmani!”[1]
Coran, Āl ʿImrān 3:102

1 Sura Āl ʿImrān, versetul 102.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلنَّاسُ ٱتَّقُواْ رَبَّكُمُ ٱلَّذِى خَلَقَكُم مِّن نَّفْسٍ
وَٰحِدَةٍ وَخَلَقَ مِنْهَا زَوْجَهَا وَبَثَّ مِنْهُمَا رِجَالًا كَثِيرًا
وَنِسَآءً ۚ وَٱتَّقُواْ ٱللَّهَ ٱلَّذِى تَسَآءَلُونَ بِهِۦ وَٱلْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ ٱللَّهَ
كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا﴾

„O, oameni! Temeți-vă de Domnul vostru, care v-a creat dintr-un singur suflet, din el a creat perechea sa și din cei doi a răspândit mulți bărbați și femei. Temeți-vă de Allah, în numele Căruia vă cereți unii altora, și păziți legăturile de rudenie. Cu adevărat, Allah veghează asupra voastră."[2]
Coran, an-Nisāʾ 4:1

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ ٱتَّقُواْ ٱللَّهَ وَقُولُواْ قَوْلًا سَدِيدًا يُصْلِحْ
لَكُمْ أَعْمَٰلَكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ذُنُوبَكُمْ ۗ وَمَن يُطِعِ ٱللَّهَ
وَرَسُولَهُۥ فَقَدْ فَازَ فَوْزًا عَظِيمًا﴾

„O, voi cei care credeți! Temeți-vă de Allah și rostiți vorbe drepte. El vă va îndrepta faptele și vă va ierta păcatele. Iar cel care ascultă de Allah și de Trimisul Său a dobândit o izbândă măreață."[3]
Coran, al-Aḥzāb 33:70–71

Acestea fiind spuse, acest subiect poate stârni întrebări în mintea multora. Unii ar putea întreba: *„De ce acest subiect și acest*

2 Sura an-Nisāʾ, versetul 1.
3 Sura al-Aḥzāb, versetele 70–71.

titlu, când alte chestiuni ale religiei ar putea fi mai importante?" Totuși, mai ales în vremea noastră, acest subiect îi preocupă pe mulți oameni; nu mă refer numai la oamenii de rând, ci chiar și la cei care caută cunoașterea. Prin mijloacele de informare se publică și se răspândesc tot mai multe hotărâri religioase, iar diferențele dintre afirmațiile unuia și ale altuia au devenit pentru mulți o sursă de confuzie și chiar de îndoială, mai ales pentru oamenii de rând, care nu cunosc cauzele acestor diferențe. De aceea am socotit, cerând ajutorul lui Allah, să vorbesc despre această chestiune, care, în opinia mea, are o mare însemnătate pentru musulmani.

Una dintre binefacerile lui Allah, Binecuvântatul și Preaînaltul, asupra acestei comunități este că divergențele ei nu au privit fundamentele religiei și izvoarele sale autentice, ci chestiuni care nu ating adevărata unitate a musulmanilor. Existența unor asemenea diferențe este inevitabilă.

Am grupat subiectele despre care doresc să vorbesc după cum urmează:

În primul rând: toți musulmanii știu, din ceea ce au înțeles din Cartea lui Allah și din Sunnah Trimisului Său, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, că Allah Preaînaltul l-a trimis pe Muḥammad cu călăuzirea și religia adevărului. Aceasta presupune că Trimisul lui Allah a explicat religia într-un mod deplin și îndestulător, care nu mai are nevoie de altă lămurire. Prin înțelesul ei, călăuzirea se opune rătăcirii sub toate formele sale, iar religia adevărului se opune oricărei religii false pe care Allah, Preaputernicul și Mărețul, nu o încuviințează. Trimisul lui Allah a fost trimis cu această călăuzire și cu religia adevărului. În vremea sa, atunci când oamenii aveau neînțelegeri, se întorceau la el, iar el judeca între ei și le arăta adevărul, fie că divergența privea cuvintele lui Allah, fie că privea hotărâri ale lui Allah a căror reglementare nu fusese încă revelată. Apoi Coranul era revelat, lămurindu-le. Cât de des citim în Coran: „Ei te întreabă" despre un lucru sau altul! Allah Preaînaltul îi dă Profetului Său răspunsul îndestulător și îi poruncește să îl transmită oamenilor.

Allah Preaînaltul spune:

﴿يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْ ۖ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ ۙ وَمَا
عَلَّمْتُم مِّنَ ٱلْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ ٱللَّهُ ۖ فَكُلُوا۟
مِمَّآ أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَٱذْكُرُوا۟ ٱسْمَ ٱللَّهِ عَلَيْهِ ۖ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ ۚ إِنَّ
ٱللَّهَ سَرِيعُ ٱلْحِسَابِ﴾

„Ei te întreabă ce le este îngăduit. Spune: «Vă sunt îngăduite cele bune, precum și vânatul prins pentru voi de animalele de vânătoare pe care le-ați dresat, învățându-le din ceea ce v-a învățat Allah. Mâncați din ceea ce ele prind pentru voi și pomeniți numele lui Allah asupra lui. Temeți-vă de Allah, căci Allah este grabnic la socoteală.»”[4]
Coran, al-Mā'idah 5:4

﴿وَيَسْـَٔلُونَكَ مَاذَا يُنفِقُونَ ۖ قُلِ ٱلْعَفْوَ ۗ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ ٱللَّهُ
لَكُمُ ٱلْـَٔايَٰتِ لَعَلَّكُمْ تَتَفَكَّرُونَ﴾

„Și ei te întreabă ce să cheltuiască. Spune: «Ceea ce vă prisosește.» Astfel vă lămurește Allah versetele, pentru ca voi să cugetați.”[5]
Coran, al-Baqarah 2:219 — fragment

4 Sura al-Mā'idah, versetul 4.
5 Sura al-Baqarah, versetul 219.

﴿يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْأَنفَالِ ۖ قُلِ ٱلْأَنفَالُ لِلَّهِ وَٱلرَّسُولِ ۖ
فَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ وَأَصْلِحُوا۟ ذَاتَ بَيْنِكُمْ ۖ وَأَطِيعُوا۟ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥٓ
إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ﴾

„Ei te întreabă despre prăzi. Spune: «Prăzile Îi aparțin lui Allah și Trimisului.» Temeți-vă de Allah, îndreptați legăturile dintre voi și ascultați de Allah și de Trimisul Său, dacă sunteți credincioși."[6]

Coran, al-Anfāl 8:1

﴿يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلْأَهِلَّةِ ۖ قُلْ هِىَ مَوَٰقِيتُ لِلنَّاسِ وَٱلْحَجِّ ۗ
وَلَيْسَ ٱلْبِرُّ بِأَن تَأْتُوا۟ ٱلْبُيُوتَ مِن ظُهُورِهَا وَلَٰكِنَّ ٱلْبِرَّ
مَنِ ٱتَّقَىٰ ۗ وَأْتُوا۟ ٱلْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَٰبِهَا ۚ وَٱتَّقُوا۟ ٱللَّهَ لَعَلَّكُمْ
تُفْلِحُونَ﴾

„Ei te întreabă despre lunile noi. Spune: «Ele sunt repere de timp pentru oameni și pentru pelerinaj.» Evlavia nu constă în a intra în case prin spatele lor, ci evlavios este cel care se teme de Allah. Intrați în case pe ușile lor și temeți-vă de Allah, pentru ca voi să izbândiți."[7]

Coran, al-Baqarah 2:189

6 Sura al-Anfāl, versetul 1.

7 Sura al-Baqarah, versetul 189.

﴿يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ ٱلشَّهْرِ ٱلْحَرَامِ قِتَالٍ فِيهِ ۖ قُلْ قِتَالٌ فِيهِ
كَبِيرٌ ۖ وَصَدٌّ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَكُفْرٌۢ بِهِۦ وَٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ
وَإِخْرَاجُ أَهْلِهِۦ مِنْهُ أَكْبَرُ عِندَ ٱللَّهِ ۚ وَٱلْفِتْنَةُ أَكْبَرُ مِنَ
ٱلْقَتْلِ ۗ وَلَا يَزَالُونَ يُقَـٰتِلُونَكُمْ حَتَّىٰ يَرُدُّوكُمْ عَن دِينِكُمْ إِنِ
ٱسْتَطَـٰعُوا۟ ۚ وَمَن يَرْتَدِدْ مِنكُمْ عَن دِينِهِۦ فَيَمُتْ وَهُوَ كَافِرٌ
فَأُو۟لَـٰٓئِكَ حَبِطَتْ أَعْمَـٰلُهُمْ فِى ٱلدُّنْيَا وَٱلْـَٔاخِرَةِ ۖ وَأُو۟لَـٰٓئِكَ
أَصْحَـٰبُ ٱلنَّارِ ۖ هُمْ فِيهَا خَـٰلِدُونَ﴾

„Ei te întreabă despre lupta în luna sfântă. Spune: «Lupta în ea este un păcat mare, dar împiedicarea de la calea lui Allah, necredința în El, împiedicarea accesului la Moscheea cea Sfântă și alungarea locuitorilor ei sunt mai grave înaintea lui Allah, iar prigonirea este mai gravă decât uciderea.» Ei nu vor înceta să lupte împotriva voastră până când vă vor întoarce de la religia voastră, dacă vor putea. Iar cei dintre voi care se leapădă de religia lor și mor necredincioși își vor pierde faptele în această viață și în Viața de Apoi. Aceștia sunt locuitorii Focului și vor rămâne în el veșnic."[8]

8 Sura al-Baqarah, versetul 217.

Coran, al-Baqarah 2:217

Și există multe alte versete de acest fel.

După moartea Trimisului, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, comunitatea a avut însă divergențe în privința unor hotărâri ale Legii, fără ca acestea să desființeze fundamentele Legii și ale izvoarelor ei.

Vom arăta, dacă Allah voiește, unele dintre cauzele acestor divergențe.

Știm cu toții, cu certitudine, că niciun învățat în a cărui cunoaștere, onestitate și credință avem încredere nu se împotrivește de bunăvoie și cu bună știință celor arătate de Cartea lui Allah și de Sunnah Trimisului Său. Cei înzestrați cu învățătură și credință au în mod necesar adevărul drept călăuză, iar celui care caută adevărul Allah îi va ușura calea spre el. Ascultați cuvintele Sale, Preaînaltul:

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا ٱلْقُرْءَانَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِن مُّدَّكِرٍ﴾

„Noi am făcut Coranul ușor pentru luare-aminte. Este oare cineva care să ia aminte?”[9]

Coran, al-Qamar 54:17

﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَىٰ وَٱتَّقَىٰ وَصَدَّقَ بِٱلْحُسْنَىٰ فَسَنُيَسِّرُهُۥ لِلْيُسْرَىٰ﴾

„Cât despre cel care dăruiește, se teme de Allah și crede în răsplata cea bună, lui îi vom ușura calea spre bine.”[10]

Coran, al-Layl 92:5–7

9 Sura al-Qamar, versetul 17.

10 Sura al-Layl, versetele 5–7.

Totuși, asemenea imami pot greși în privința hotărârilor lui Allah, Binecuvântatul și Preaînaltul, fără ca aceasta să privească fundamentele amintite mai înainte. O asemenea greșeală este inevitabilă, căci omul este așa cum l-a descris Allah Preaînaltul:

﴿وَخُلِقَ ٱلْإِنسَٰنُ ضَعِيفًا﴾

„Omul a fost creat slab."[11]
Coran, an-Nisāʾ 4:28 — fragment

Omul este slab în cunoașterea și înțelegerea sa și este slab în capacitatea de a cuprinde toate lucrurile. De aceea este inevitabil să greșească în unele chestiuni. Vom grupa cauzele greșelilor învățaților despre care dorim să vorbim în următoarele șapte cauze. În realitate, cauzele sunt multe, asemenea unei mări fără țărm. Cel care cunoaște bine afirmațiile învățaților înțelege numeroasele cauze ale divergențelor. Le vom rezuma astfel:

11 Sura an-Nisāʾ, versetul 28.

1 Dovada nu a ajuns la învățat

Dovada nu a ajuns la cel care a susținut o opinie diferită și a greșit în hotărârea sa.

Această cauză nu îi privește numai pe cei de după companioni, ci se întâlnește atât la companioni, cât și la cei care au venit după ei. Vom da două exemple de acest fel care s-au petrecut în vremea companionilor.

Primul exemplu: știm din relatarea consemnată în Ṣaḥīḥ al-Bukhārī și în alte culegeri că emirul credincioșilor, ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb — Allah să fie mulțumit de el — a plecat spre ținutul al-Shām. Pe drum i s-a spus că acolo izbucnise o epidemie de ciumă. S-a oprit și a început să se consulte cu companionii — Allah să fie mulțumit de ei. I-a consultat pe emigranți și pe anṣāri, iar aceștia au avut două opinii diferite. Opinia care a cântărit mai mult a fost aceea de a se întoarce.

În timpul acestor discuții și consultări a venit ʿAbd al-Raḥmān ibn ʿAwf, care lipsise pentru a rezolva o trebuință. El a spus: „Am cunoaștere despre această chestiune. L-am auzit pe Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, spunând: «Dacă auziți că ea a izbucnit într-un ținut, nu intrați în el. Iar dacă izbucnește acolo unde vă aflați, nu ieșiți fugind de ea.»”[12] Această hotărâre le fusese necunoscută chiar și marilor companioni dintre emigranți și anṣāri, până când a venit ʿAbd al-Raḥmān și le-a transmis acest hadith.

Un alt exemplu: ʿAlī ibn Abī Ṭālib — Allah să fie mulțumit de el — și ʿAbd Allāh ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — considerau că femeia însărcinată căreia îi moare soțul trebuie să respecte perioada de așteptare până la împlinirea celui mai

12 Relatat de al-Bukhārī, Cartea medicinei, nr. 5729, și de Muslim, Cartea salutului, nr. 2219.

lung dintre cele două termene: patru luni și zece zile sau nașterea copilului. Potrivit lor, dacă năștea înainte de împlinirea celor patru luni și zece zile, perioada de așteptare nu se încheia, ci continua până la împlinirea acestora. Dacă cele patru luni și zece zile treceau înainte să nască, ea rămânea în perioada de așteptare până năștea. Aceasta deoarece Allah Preaînaltul spune:

﴿وَأُوْلَٰتُ ٱلْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

„Iar termenul femeilor însărcinate este până când nasc."[13]
Coran, aṭ-Ṭalāq 65:4 — fragment

Și El spune:

﴿وَٱلَّذِينَ يُتَوَفَّوْنَ مِنكُمْ وَيَذَرُونَ أَزْوَٰجًا يَتَرَبَّصْنَ بِأَنفُسِهِنَّ أَرْبَعَةَ أَشْهُرٍ وَعَشْرًا﴾

„Aceia dintre voi care mor și lasă în urmă soții: ele să aștepte patru luni și zece zile."[14]
Coran, al-Baqarah 2:234 — fragment

Între cele două versete există o relație în care fiecare este general într-o privință și particular în alta. Îmbinarea a două texte aflate într-o asemenea relație se face prin adoptarea situației care le împlinește pe amândouă. Nu exista altă cale de a face aceasta decât cea urmată de ʿAlī și Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de ei. Sunnah oferă însă o lămurire care are întâietate față de acest raționament. S-a transmis în mod autentic de la Trimisul lui Allah, în relatarea despre Subayʿah al-Aslamiyyah, că ea a născut la câteva nopți după moartea soțului, iar Trimisul lui Allah i-a îngăduit să se recăsătorească.[15] Aceasta înseamnă că aplicăm

13 Sura aṭ-Ṭalāq, versetul 4.

14 Sura al-Baqarah, versetul 234.

15 Relatat de al-Bukhārī, Cartea divorțului, nr. 5318–5320, și de Muslim, Cartea divorțului, nr. 1484.

versetul din sura aṭ-Ṭalāq, numită și „sura cea mică a Femeilor”, și anume caracterul general al cuvintelor Sale:

﴿وَأُوْلَٰتُ ٱلْأَحْمَالِ أَجَلُهُنَّ أَن يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

„Iar termenul femeilor însărcinate este până când nasc.”[16]
Coran, aṭ-Ṭalāq 65:4 — fragment

Știu cu certitudine că, dacă acest hadith ar fi ajuns la ʿAlī și la Ibn ʿAbbās, ei l-ar fi urmat fără îndoială și nu și-ar fi păstrat propria opinie.

16 Sura aṭ-Ṭalāq, versetul 4.

2 Lipsa încrederii în transmiterea dovezii

Hadithul a ajuns la învățat, dar acesta nu a avut încredere în transmițătorul lui și a considerat că relatarea contrazice o dovadă mai puternică, pe care a urmat-o. Vom da din nou un exemplu petrecut chiar în vremea companionilor. Soțul Fāțimei bint Qays — Allah să fie mulțumit de ea — a divorțat de ea pentru a treia și ultima oară. Prin împuternicitul său i-a trimis orz pentru întreținerea ei în timpul perioadei de așteptare. Ea a fost însă nemulțumită de orz și a refuzat să îl primească. Cei doi s-au adresat Profetului, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, iar el i-a spus că nu i se cuvin nici întreținere, nici locuință.[17] Aceasta deoarece divorțul devenise definitiv, iar femeii divorțate definitiv nu i se cuvin întreținere și locuință din partea soțului, în afară de cazul în care este însărcinată. Allah Preaînaltul spune:

﴿وَإِن كُنَّ أُوْلَٰتِ حَمْلٍ فَأَنفِقُواْ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ﴾

„Iar dacă sunt însărcinate, întrețineți-le până când nasc."[18]
Coran, aṭ-Ṭalāq 65:6 — fragment

Lui ʿUmar — Allah să fie mulțumit de el —, a cărui virtute și cunoaștere sunt bine cunoscute, această Sunnah i-a rămas necunoscută. El a considerat că femeii i se cuvin întreținere și locuință și a respins relatarea Fāțimei, din pricina posibilității ca ea să fi uitat. A spus: *„Să lăsăm cuvântul Domnului nostru pentru cuvântul unei femei despre care nu știm dacă și-a amintit sau a*

17 Relatat de Muslim, Cartea divorțului, nr. 1480.
18 Sura aṭ-Ṭalāq, versetul 6.

uitat?" Aceasta înseamnă că emirul credincioșilor, ʿUmar, nu a avut încredere în această dovadă. Așa cum lui ʿUmar și altor companioni mai puțin învățați decât el, precum și succesorilor lor, li se putea întâmpla să nu fie convinși de autenticitatea unei dovezi, aceasta li se poate întâmpla și celor de după ei, până în vremea noastră și chiar până în Ziua Judecății.

Cât de des întâlnim afirmații ale învățaților întemeiate pe hadithuri pe care unii le consideră autentice și le urmează, în vreme ce alții le consideră slabe și nu le urmează, deoarece nu au încredere în transmiterea lor de la Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa!

3 Uitarea dovezii

Hadithul a ajuns la învățat, dar acesta l-a uitat. Preaslăvit este Cel care nu uită! Câți oameni nu uită un hadith sau chiar un verset! Într-o zi, Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, i-a condus pe companioni în rugăciune și a omis din uitare un verset. Ubayy ibn Kaʿb — Allah să fie mulțumit de el — se afla printre ei. După ce a încheiat rugăciunea, Profetul i-a spus: „De ce nu mi l-ai amintit?”[19] Și el era cel căruia îi era trimisă revelația! Domnul său îi spusese:

﴿سَنُقْرِئُكَ فَلَا تَنسَىٰٓ إِلَّا مَا شَآءَ ٱللَّهُ ۚ إِنَّهُۥ يَعْلَمُ ٱلْجَهْرَ وَمَا يَخْفَىٰ﴾

„Noi te vom face să reciți și nu vei uita, decât ceea ce voiește Allah. El cunoaște ceea ce este vădit și ceea ce este ascuns.”[20]
Coran, al-Aʿlā 87:6–7

Un alt exemplu de hadith care ajunge la cineva și este apoi uitat este întâmplarea lui ʿUmar ibn al-Khaṭṭāb cu ʿAmmār ibn Yāsir — Allah să fie mulțumit de amândoi. Trimisul lui Allah i-a trimis să îndeplinească o însărcinare, iar amândoi, ʿAmmār și ʿUmar, au ajuns în stare de impuritate rituală majoră. ʿAmmār a judecat după înțelegerea sa și a socotit că purificarea cu pământ este asemenea purificării cu apă. S-a rostogolit pe pământ așa cum se rostogolește un animal, pentru ca pământul să îi atingă întregul corp, așa cum ar fi trebuit să îl cuprindă apa, apoi s-a rugat. ʿUmar, în schimb, nu s-a rugat. După aceea au venit la Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, iar el le-a arătat ce era corect. I-a spus lui ʿAmmār: *„Ți-ar fi fost de ajuns să*

19 Relatat de Abū Dāwūd, Cartea rugăciunii, nr. 907.
20 Sura al-Aʿlā, versetele 6–7.

faci astfel cu mâinile." A atins pământul cu mâinile o singură dată, apoi a trecut mâna stângă peste cea dreaptă și a șters dosurile palmelor și fața.

ʿAmmār — Allah să fie mulțumit de el — relata acest hadith atât înainte, cât și în timpul conducerii lui ʿUmar. Într-o zi, ʿUmar l-a chemat și l-a întrebat: „Ce este acest hadith pe care îl relatezi?" ʿAmmār i l-a spus și l-a întrebat: „Nu îți amintești când Trimisul lui Allah ne-a trimis să îndeplinim o însărcinare și am ajuns în stare de impuritate rituală majoră? Tu nu te-ai rugat, iar eu m-am rostogolit pe pământ. Atunci Profetul a spus: «Ți-ar fi fost de ajuns să faci cutare și cutare.»" ʿUmar nu și-a amintit însă întâmplarea și i-a spus: „Teme-te de Allah, o, ʿAmmār!" ʿAmmār i-a răspuns: „Dacă dorești, având în vedere ascultarea pe care Allah mi-a poruncit să ți-o dau, nu îl voi mai relata." ʿUmar i-a spus: „Te lăsăm în răspunderea pentru ceea ce ți-ai asumat", adică: relatează-l oamenilor.[21]

Așadar, ʿUmar uitase că Profetul stabilise purificarea cu pământ, *tayammum*, atât pentru impuritatea rituală majoră, cât și pentru cea minoră. ʿAbd Allāh ibn Masʿūd — Allah să fie mulțumit de el — i-a împărtășit opinia. Între el și Abū Mūsā — Allah să fie mulțumit de amândoi — a avut loc o discuție pe această temă. Abū Mūsā i-a amintit cuvintele lui ʿAmmār către ʿUmar, iar Ibn Masʿūd a spus: „Nu ai văzut că ʿUmar nu a fost convins de cuvintele lui ʿAmmār?" Abū Mūsā a răspuns: „Să lăsăm cuvintele lui ʿAmmār. Ce spui despre acest verset?", referindu-se la versetul din sura al-Mā'idah. Ibn Masʿūd nu a răspuns nimic.

Fără îndoială, dreptatea este însă de partea celor care spun că persoana aflată în stare de impuritate rituală majoră face *tayammum*, la fel cum face și cea aflată în stare de impuritate rituală minoră. Ideea este că omul poate uita, iar hotărârea Legii îi poate rămâne necunoscută. Atunci poate susține o opinie pentru care este scuzat. Cel care cunoaște însă dovada nu mai are această scuză. Acestea sunt două cauze.

21 Relatat de al-Bukhārī, Cartea purificării cu pământ, nr. 338, 345 și 346, și de Muslim, Cartea menstruației, nr. 368.

4 Înțelegerea diferită a dovezii

Dovada a ajuns la învățat, dar el a înțeles din ea altceva decât sensul urmărit.

Vom da două exemple.

Primul este din Carte, iar al doilea din Sunnah.

1. Din Coran: Allah Preaînaltul spune:

﴿وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰٓ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ أَوْ لَـٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ فَلَمْ تَجِدُوا۟ مَآءً فَتَيَمَّمُوا۟ صَعِيدًا طَيِّبًا﴾

„Iar dacă sunteți bolnavi sau în călătorie, ori unul dintre voi vine de la locul unde și-a făcut nevoile, ori ați atins femeile și nu găsiți apă, atunci folosiți pământ curat pentru purificare."[22]
Coran, al-Mā'idah 5:6 — fragment

Învățații — Allah să aibă milă de ei — au avut opinii diferite asupra sensului cuvintelor *„ori ați atins femeile"*. Unii au înțeles că este vorba despre orice atingere; alții, despre atingerea însoțită de dorință; iar alții au înțeles că este vorba despre raportul conjugal. Aceasta din urmă era opinia lui Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi.

Dacă meditezi asupra versetului, vei vedea că dreptatea este de partea celui care consideră că este vorba despre raportul conjugal. Allah, Binecuvântatul și Preaînaltul, a menționat două feluri de

22 Sura an-Nisā', versetul 43; de asemenea, sura al-Mā'idah, versetul 6.

purificare cu apă: purificarea de impuritatea rituală minoră și de cea majoră.
În privința impurității minore, El spune:

﴿فَٱغْسِلُوا۟ وُجُوهَكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى ٱلْمَرَافِقِ وَٱمْسَحُوا۟ بِرُءُوسِكُمْ وَأَرْجُلَكُمْ إِلَى ٱلْكَعْبَيْنِ﴾

„Spălați-vă fețele și mâinile până la coate, treceți-vă mâinile umede peste capete și spălați-vă picioarele până la glezne.”[23]
Coran, al-Mā'idah 5:6 — fragment

Iar în privința impurității majore, spune:

﴿وَإِن كُنتُمْ جُنُبًا فَٱطَّهَّرُوا۟﴾

„Iar dacă sunteți în stare de impuritate rituală majoră, atunci purificați-vă.”[24]
Coran, al-Mā'idah 5:6 — fragment

Elocvența și claritatea exprimării cer ca, și în cazul purificării prin *tayammum*, să fie menționate cele două situații care impun aceste purificări. Cuvintele Sale:

﴿أَوْ جَآءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ ٱلْغَآئِطِ﴾

„ori unul dintre voi vine de la locul unde și-a făcut nevoile”
Coran, al-Mā'idah 5:6 — fragment

arată situația care impune purificarea de impuritatea rituală minoră. Iar cuvintele Sale:

﴿أَوْ لَـٰمَسْتُمُ ٱلنِّسَآءَ﴾

„ori ați atins femeile”
Coran, al-Mā'idah 5:6 — fragment

23 Sura al-Mā'idah, versetul 6.
24 Sura al-Mā'idah, versetul 6.

arată situația care impune purificarea de impuritatea rituală majoră.

Dacă am înțelege aici „atingerea" în sensul atingerii propriu-zise, versetul ar menționa două situații care impun purificarea de impuritatea minoră și niciuna care să impună purificarea de impuritatea majoră. Aceasta ar contrazice elocvența Coranului. Cei care au înțeles că versetul se referă la orice atingere au spus că abluțiunea unui bărbat se anulează dacă atinge pielea unei femei. Alții au spus că se anulează dacă o atinge cu dorință și nu se anulează dacă atingerea este fără dorință. Opinia corectă este că abluțiunea nu se anulează în niciuna dintre cele două situații. S-a relatat că Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, a sărutat-o pe una dintre soțiile sale, apoi a mers la rugăciune fără să își refacă abluțiunea.[25] Relatarea a venit pe mai multe căi care se întăresc reciproc.

2. Din Sunnah: când Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, s-a întors din bătălia Confederaților și a lăsat armele, a venit Jibrīl și i-a spus: „Noi nu am lăsat armele; pornește împotriva celor din Banū Qurayẓah." Trimisul lui Allah le-a poruncit companionilor să plece și a spus: „Nimeni să nu facă rugăciunea de ʿAṣr decât la Banū Qurayẓah."[26] Companionii au înțeles diferit aceste cuvinte. Unii au considerat că Trimisul dorea să se grăbească la drum, astfel încât să ajungă la Banū Qurayẓah înainte de intrarea timpului rugăciunii de ʿAṣr. Când timpul rugăciunii a venit și ei se aflau încă pe drum, s-au rugat și nu au amânat rugăciunea până la ieșirea timpului ei.

Alții au înțeles că Trimisul lui Allah dorea să nu se roage decât după ce ajungeau la Banū Qurayẓah. Au amânat-o până au ajuns acolo și astfel au făcut-o după ieșirea timpului ei.

25 Relatat de Abū Dāwūd, Cartea purificării, nr. 178 și 179; al-Tirmidhī, Cartea purificării, nr. 86; și Ibn Mājah, Cartea purificării, nr. 502 și 503.

26 Relatat de al-Bukhārī, Cartea rugăciunii în caz de primejdie, nr. 946, și de Muslim, Cartea jihadului și a expedițiilor, nr. 1770, unde apar cuvintele: „Nimeni să nu facă rugăciunea de ʿAṣr decât la Banū Qurayẓah."

Fără îndoială, dreptatea este de partea celor care s-au rugat în timpul prescris, deoarece textele privind obligativitatea rugăciunii la timpul ei sunt clare și neechivoce, în vreme ce acest text poate fi înțeles în mai multe feluri. Metoda corectă de înțelegere este să interpretăm textul susceptibil de mai multe înțelesuri în lumina celui neechivoc.

Așadar, una dintre cauzele divergențelor este înțelegerea dovezii într-un alt sens decât cel urmărit de Allah și de Trimisul Său. Aceasta este a patra cauză.

5 Necunoașterea abrogării

Hadithul a ajuns la învățat, dar fusese abrogat, iar el nu cunoștea textul care îl abroga. Hadithul este autentic și sensul său este înțeles, însă el a fost abrogat, iar învățatul nu știe aceasta. În această situație este scuzat, deoarece regula de bază este că un text rămâne neabrogat până când se cunoaște textul care îl abrogă.

Un exemplu este opinia lui Ibn Masʿūd — Allah să fie mulțumit de el — despre ce face omul cu mâinile în timpul înclinării din rugăciune. La începutul Islamului, celui care se ruga îi era prescris să își împreuneze palmele și să le așeze între genunchi. Aceasta era practica prescrisă la începutul Islamului.[27] Apoi ea a fost abrogată, iar practica prescrisă a devenit așezarea mâinilor pe genunchi. Abrogarea este consemnată în Ṣaḥīḥ al-Bukhārī și în alte culegeri. Ibn Masʿūd nu aflase însă despre ea și continua să își împreuneze mâinile. ʿAlqamah și al-Aswad s-au rugat lângă el și și-au așezat mâinile pe genunchi. El le-a interzis aceasta și le-a poruncit să își împreuneze mâinile.[28] De ce? Pentru că nu cunoștea abrogarea, iar omului nu i se cere decât ceea ce stă în puterea sa.

Allah Preaînaltul spune:

﴿لَا يُكَلِّفُ ٱللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا ۚ لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا
مَا ٱكْتَسَبَتْ ۗ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَآ إِن نَّسِينَآ أَوْ أَخْطَأْنَا ۚ رَبَّنَا

27 Ṣaḥīḥ al-Bukhārī, Cartea chemării la rugăciune, nr. 790.

28 Ṣaḥīḥ Muslim, Cartea moscheilor, nr. 534.

وَلَا تَحۡمِلۡ عَلَيۡنَآ إِصۡرٗا كَمَا حَمَلۡتَهُۥ عَلَى ٱلَّذِينَ مِن قَبۡلِنَاۚ رَبَّنَا
وَلَا تُحَمِّلۡنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِۦۖ وَٱعۡفُ عَنَّا وَٱغۡفِرۡ لَنَا
وَٱرۡحَمۡنَآۚ أَنتَ مَوۡلَىٰنَا فَٱنصُرۡنَا عَلَى ٱلۡقَوۡمِ ٱلۡكَٰفِرِينَ

„Allah nu împovărează niciun suflet decât după puterea lui. El are răsplata binelui pe care l-a dobândit și poartă povara răului pe care l-a săvârșit. «Domnul nostru, nu ne lua la socoteală dacă uităm sau greșim! Domnul nostru, nu pune asupra noastră o povară precum cea pe care ai pus-o asupra celor dinaintea noastră! Domnul nostru, nu ne împovăra cu ceea ce nu putem duce! Șterge-ne greșelile, iartă-ne și ai milă de noi! Tu ești Ocrotitorul nostru; dă-ne izbândă asupra neamului celor necredincioși!»”[29]

Coran, al-Baqarah 2:286

29 Sura al-Baqarah, versetul 286.

6 O dovadă considerată mai puternică

Învățatul consideră că dovada este contrazisă de un text sau de un consens mai puternic decât ea.

Aceasta înseamnă că dovada ajunge la cel care o cercetează, dar el socotește că ea este contrazisă de un text sau de un consens mai puternic. Acest lucru se întâlnește adesea în divergențele dintre imami.

Cât de des auzim pe cineva afirmând existența unui consens, deși, la o cercetare atentă, se dovedește că nu există consens!

Printre cele mai ciudate afirmații despre consens se numără faptul că unii au spus: *„S-a convenit în unanimitate că mărturia sclavului este acceptată”*, în vreme ce alții au spus: *„S-a convenit în unanimitate că mărturia sclavului nu este acceptată.”*

Acesta este un exemplu uimitor de transmitere a unui presupus consens. Când cei din jurul cuiva sunt de acord asupra unei opinii, el poate crede că nimeni nu li se împotrivește, fiind convins că aceasta este concluzia cerută de texte. În mintea sa se reunesc astfel două dovezi: textul și consensul. Poate considera că și analogia corectă și raționamentul corect duc la aceeași concluzie. Atunci hotărăște că nu există divergență și că nimeni nu contrazice textul pe care îl are în vedere, sprijinit, în opinia sa, de analogia corectă. În realitate, lucrurile pot sta tocmai invers.

Putem da drept exemplu opinia lui Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — despre *ribā al-faḍl*, dobânda prin surplus.

S-a transmis în mod autentic că Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, a spus: „Ribă se află numai în amânare.”[30] S-a transmis de asemenea în relatarea lui ʿUbādah

30 Relatat de al-Bukhārī cu formularea „Nu există ribā decât prin amânare”, Cartea vânzărilor, nr. 2178 și 2179; de Muslim, Cartea irigării, nr. 1596; și de Ibn Mājah, Cartea negoțului, nr. 2257.

ibn al-Ṣāmit și în altele că ribā există atât prin amânare, cât și prin surplus.[31]

După Ibn ʿAbbās, învățații au căzut de acord că ribā este de două feluri: *ribā al-faḍl*, prin surplus, și *ribā al-nasīʾah*, prin amânare.

Ibn ʿAbbās susținea însă că ribā există numai prin amânare. De exemplu, dacă ai vinde un ṣāʿ de grâu pentru doi ṣāʿ, schimbul făcându-se pe loc, aceasta ar fi îngăduit potrivit lui Ibn ʿAbbās, deoarece el considera că ribā există numai prin amânare.

La fel, dacă ai vinde un mithqāl de aur pentru doi mithqāl de aur, cu predarea imediată a ambelor cantități, el nu ar considera aceasta ribā. Dacă însă primirea contraprestației ar fi amânată, astfel încât mi-ai da acel mithqāl, iar eu nu ți-aș da ceea ce îți revine decât după ce ne-am despărțit, atunci ar fi ribā. Ibn ʿAbbās — Allah să fie mulțumit de amândoi — considera că formularea restrictivă din hadith exclude existența ribā în alte situații. Este cunoscut că particula arabă *innamā* exprimă restrângerea; în această înțelegere, ea ar arăta că alte situații nu constituie ribā. În realitate însă, hadithul lui ʿUbādah arată că și surplusul constituie ribā, potrivit cuvintelor Trimisului, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa: „Cel care adaugă sau cere un adaos a săvârșit ribā."[32]

Care este atunci poziția noastră față de hadithul pe care Ibn ʿAbbās l-a folosit ca dovadă?
Îl înțelegem într-un fel care îl împacă cu celălalt hadith, care arată că ribā există și prin surplus. Spunem astfel: ribā în forma sa gravă, practicată de oamenii din epoca ignoranței și despre care Allah Preaînaltul a spus:

31 Ṣaḥīḥ Muslim, Cartea irigării, nr. 1587.

32 Relatat de Muslim, Cartea irigării, nr. 1588.

﴿يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُواْ لَا تَأۡكُلُواْ ٱلرِّبَوٰٓاْ أَضۡعَٰفٗا مُّضَٰعَفَةٗ﴾

„O, voi cei care credeți! Nu consumați dobânda înmulțită de mai multe ori.”[33]

Coran, Āl ʿImrān 3:130 — fragment

este ribā prin amânare. Ribā prin surplus nu este acea formă gravă și deosebit de mare. De aceea Ibn al-Qayyim, în cartea sa *Iʿlām al-Muwaqqiʿīn*, a considerat că interzicerea ribā prin surplus ține de interzicerea mijloacelor care duc la un rău, nu de interzicerea unor lucruri urmărite ca scop în sine.

33 Sura Āl ʿImrān, versetul 130.

7 O relatare slabă sau o deducție greșită

Învățatul urmează un hadith slab sau deduce o concluzie printr-un raționament slab.

Acest lucru este foarte frecvent. Un exemplu de folosire a unui hadith slab ca dovadă este opinia unor învățați care recomandă rugăciunea numită *ṣalāt al-tasbīḥ*. Potrivit descrierii ei, omul face două unități de rugăciune, recită al-Fātiḥah în ele și rostește formula de preamărire de cincisprezece ori, apoi o rostește și în înclinare și în prosternare și continuă după celelalte detalii ale acestei rugăciuni, pe care nu le-am reținut cu precizie, deoarece nu o consider prescrisă de Lege. Alți învățați consideră că această rugăciune este o inovație dezaprobată și că hadithul despre ea nu este autentic. Printre cei care susțin aceasta se numără imamul Aḥmad — Allah să aibă milă de el —, care a spus: „Nu există o relatare autentică despre ea de la Profet, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa."

Shaykh al-Islām Ibn Taymiyyah — Allah să aibă milă de el — a spus: *„Hadithul despre ea este o minciună atribuită Trimisului lui Allah."* Într-adevăr, cel care o cercetează observă în ea o abatere neobișnuită chiar în raport cu rânduiala Legii. Un act de adorare fie este folositor inimii și necesar pentru îndreptarea ei, caz în care este prescris în orice timp și loc, fie nu este folositor și atunci nu este prescris. În hadithul care o descrie se spune însă că omul o face în fiecare zi sau în fiecare săptămână, lună ori o singură dată în viață. Aceasta nu are un echivalent în Lege. Faptul arată caracterul neobișnuit al relatării, atât în lanțul transmiterii, cât și în textul ei, și că acela care a considerat-o o minciună, asemenea lui Shaykh al-Islām, a avut dreptate. De aceea Shaykh al-Islām a spus: *„Niciunul dintre imami nu a recomandat-o."*

Am dat acest exemplu fiindcă mulți bărbați și femei întreabă despre ea și mă tem ca această inovație să nu ajungă să fie socotită un lucru prescris. O numesc inovație chiar dacă acest cuvânt le este greu de acceptat unora, deoarece credem că orice practică prin care cineva caută să Îl adore pe Allah, Preaslăvitul, fără să se afle în Cartea lui Allah sau în Sunnah Trimisului Său, este o inovație.

La fel se întâmplă și cu cel care folosește o dovadă într-un mod slab din punctul de vedere al deducției. Dovada este puternică, dar felul în care el deduce concluzia din ea este slab. Un exemplu este înțelegerea dată de unii învățați hadithului: „Sacrificarea fătului este sacrificarea mamei sale."[34] Sensul cunoscut printre învățați este că, atunci când mama fătului este sacrificată potrivit rânduielii, sacrificarea ei este îndeajuns și pentru el. Fătul nu are nevoie de o sacrificare separată dacă este scos după sacrificarea mamei, deoarece a murit deja, iar sacrificarea sa după moarte nu ar avea niciun folos.

Unii învățați au înțeles însă că sensul hadithului este că fătul trebuie sacrificat la fel ca mama sa, prin tăierea celor două vene jugulare și scurgerea sângelui. Această interpretare este însă îndepărtată de sensul corect, deoarece după moarte nu mai poate avea loc scurgerea sângelui.

Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa, a spus: „Mâncați din ceea ce a fost sacrificat prin scurgerea sângelui și asupra căruia a fost pomenit numele lui Allah."[35] Se știe că sângele nu poate fi făcut să curgă după moarte.

34 Relatat de Abū Dāwūd, Cartea jertfelor, nr. 2828; de al-Tirmidhī, Cartea vânătorii, nr. 1476, care l-a declarat autentic; și de Ibn Mājah, Cartea sacrificărilor, nr. 3199.

35 Relatat de al-Bukhārī, Cartea sacrificărilor, nr. 5498; Muslim, Cartea jertfelor, nr. 1968; Abū Dāwūd, Cartea jertfelor, nr. 2827; al-Nasā'ī, Cartea jertfelor, nr. 4403 și 4404; și Ibn Mājah, Cartea sacrificărilor, nr. 3178.

Cum ne raportăm la divergențe

Acestea sunt cauzele asupra cărora am dorit să atrag atenția, deși ele sunt numeroase, asemenea unei mări fără țărm. Dar, după toate acestea, care trebuie să fie poziția noastră?

Așa cum am spus la început, din pricina mijloacelor de informare audio, scrise și vizuale și a diferențelor dintre învățați sau dintre cei care vorbesc prin aceste mijloace, oamenii au început să se îndoiască și să întrebe: *„Pe cine să urmăm?"*

Atâtea gazele s-au adunat în fața lui Khirāsh,
încât Khirāsh nu mai știe pe care să o vâneze.

Spunem așadar că poziția noastră față de aceste divergențe — și mă refer la diferențele dintre învățații despre care știm că sunt de încredere în cunoaștere și credință, nu la cei care sunt socotiți oameni ai științei fără să fie dintre ei — trebuie privită din două perspective. Pe cei din urmă nu îi considerăm învățați și nu socotim afirmațiile lor printre opiniile învățaților care merită păstrate. Ne referim la învățații cunoscuți pentru grija lor sinceră față de comunitate și Islam și pentru cunoașterea lor. Poziția noastră față de ei privește două lucruri:

1. Cum au ajuns acești imami să susțină o opinie diferită de ceea ce cer Cartea lui Allah și Sunnah Trimisului Său? Răspunsul poate fi înțeles din cauzele divergențelor pe care le-am amintit și din cele pe care nu le-am amintit. Acestea sunt multe și îi devin limpezi celui care caută cunoașterea, chiar dacă nu a ajuns la un nivel foarte înaintat.

2. Care trebuie să fie poziția noastră în privința urmării lor și pe care dintre ei să îl urmăm? Trebuie omul să urmeze un imam fără să se abată vreodată de la opinia lui, chiar dacă adevărul se află la altul, așa cum fac cei care se atașează fanatic de școlile juridice? Sau trebuie să urmeze ceea ce, după cercetarea

dovezii, îi apare mai întemeiat, chiar dacă diferă de opinia imamului la a cărui școală se raportează?

Răspunsul este a doua variantă. Cel care cunoaște dovada este dator să o urmeze, chiar dacă se află în dezacord cu unul sau altul dintre imami, câtă vreme nu contrazice consensul comunității. Cine crede că spusele altcuiva decât Trimisul lui Allah trebuie urmate în toate situațiile și în orice vreme, atât în ceea ce privește săvârșirea unei fapte, cât și renunțarea la ea, îi atribuie acelei persoane o însușire proprie misiunii profetice. Numai cuvintele Trimisului lui Allah pot avea un asemenea statut. Din spusele oricărui om se pot accepta unele și respinge altele, în afară de spusele Trimisului lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa.

Rămâne însă o chestiune care cere atenție, fiindcă ne confruntăm în continuare cu aceeași dificultate: cine este capabil să deducă hotărârile din dovezi? Aceasta este o problemă, deoarece fiecare a început să spună: *„Eu sunt capabil."* În realitate, acest lucru nu este bun. Desigur, în privința scopului și a principiului este bine ca omul să aibă drept călăuză Cartea lui Allah și Sunnah Trimisului Său. Dar dacă deschidem această ușă oricui știe să rostească un text folosit ca dovadă, fără să îi cunoască sensul și implicațiile, și îi spunem: *„Ești mujtahid; spune ce dorești!"*, aceasta va duce la stricarea înțelegerii Legii și la vătămarea oamenilor și a societății. În această privință, oamenii sunt de trei feluri:

Primul: învățatul căruia Allah i-a dăruit cunoaștere și înțelegere.

Al doilea: cel care caută cunoașterea și deține o parte din ea, dar nu a ajuns la nivelul învățatului cu o cunoaștere aprofundată.

Al treilea: omul de rând care nu are cunoaștere.

Cât despre primul, el are dreptul să cerceteze și să formuleze o opinie; mai mult, este dator să spună ceea ce, în înțelegerea sa, este cerut de dovadă, indiferent cine i se împotrivește. El a primit această poruncă. Allah Preaînaltul spune:

﴿لَعَلِمَهُ ٱلَّذِينَ يَسْتَنۢبِطُونَهُۥ مِنْهُمْ﴾

„L-ar fi cunoscut cei dintre ei care îl pot deduce.”[36]
Coran, an-Nisāʾ 4:83 — fragment

Acesta face parte dintre cei capabili să deducă hotărârile și care cunosc ceea ce arată cuvintele lui Allah și cuvintele Trimisului Său.

Cât despre al doilea, căruia Allah i-a dăruit cunoaștere, dar care nu a ajuns la nivelul primului, nu este nicio vină asupra lui dacă urmează textele generale, formulările necondiționate și ceea ce a ajuns la el. Trebuie însă să fie prudent și să nu neglijeze să îi întrebe pe cei mai învățați decât el. Poate greși și poate să nu cunoască un text care particularizează ceea ce era general, condiționează ceea ce era necondiționat sau abrogă ceea ce el consideră încă în vigoare, fără să știe aceasta.

Cât despre al treilea, care nu are cunoaștere, el este dator să îi întrebe pe învățați, potrivit cuvintelor lui Allah Preaînaltul:

﴿فَسْـَٔلُوٓاْ أَهْلَ ٱلذِّكْرِ إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ﴾

„Întrebați-i pe cei care au cunoașterea, dacă voi nu știți.”[37]
Coran, al-Anbiyāʾ 21:7 — fragment

Iar într-un alt verset se spune:

﴿إِن كُنتُمْ لَا تَعْلَمُونَ بِٱلْبَيِّنَٰتِ وَٱلزُّبُرِ﴾

„Dacă voi nu cunoașteți dovezile limpezi și scripturile.”[38]
Coran, an-Naḥl 16:43–44 — fragmente

Datoria acestuia este, așadar, să întrebe. Dar pe cine să întrebe? În ținut există mulți învățați și fiecare spune despre sine că este învățat sau alții spun despre el că este învățat. Pe cine trebuie să

36 Sura an-Nisāʾ, versetul 83.
37 Sura al-Anbiyāʾ, versetul 7; de asemenea, sura an-Naḥl, versetul 43.
38 Sura an-Naḥl, versetele 43–44.

întrebe? Îi spunem: *„Trebuie să cauți pe cel despre care crezi că este mai aproape de adevăr, să îl întrebi și apoi să îi urmezi opinia”*? Sau îi spunem: *„Întreabă pe oricine dorești dintre cei pe care îi consideri învățați; un învățat de rang mai mic poate fi călăuzit spre răspunsul corect într-o anumită chestiune, în vreme ce unul mai virtuos și mai învățat decât el poate să nu îl găsească”*? Învățații au avut opinii diferite asupra acestei chestiuni.

Unii consideră că omul de rând este dator să îl întrebe pe acela dintre învățații ținutului său în a cărui cunoaștere are cea mai mare încredere. Așa cum omul care suferă de o boală trupească îl caută pe cel pe care îl consideră cel mai priceput în medicină, tot astfel trebuie să procedeze și aici, deoarece cunoașterea este leacul inimilor. Așa cum pentru boala ta îl alegi pe cel pe care îl consideri mai priceput, tot astfel trebuie să îl alegi și aici pe cel pe care îl consideri mai învățat. Nu există deosebire.

Alții consideră că aceasta nu este o obligație, deoarece cel care are mai multă cunoaștere în general poate să nu fie cel mai cunoscător în fiecare chestiune în parte. Această opinie este sprijinită de faptul că, în vremea companionilor — Allah Preaînaltul să fie mulțumit de ei —, oamenii îi întrebau și pe cei de rang mai mic, deși existau alții mai vrednici decât ei.

Eu consider că omul trebuie să îl întrebe pe cel pe care îl socotește mai vrednic în credință și cunoaștere, însă nu ca pe o obligație. Cel mai vrednic poate greși într-o anumită chestiune, iar cel de rang mai mic poate găsi în ea răspunsul corect. Este, așadar, o chestiune de preferință. Opinia mai întemeiată este să îl întrebe pe cel care, datorită cunoașterii, scrupulozității și credinței sale, este mai aproape de răspunsul corect.

În încheiere, mă sfătuiesc mai întâi pe mine însumi și apoi pe frații mei musulmani, în special pe cei care caută cunoașterea: dacă cineva se confruntă cu o chestiune ce ține de cunoașterea religioasă, să nu se grăbească să vorbească. Să verifice mai întâi și să dobândească înțelegerea necesară, apoi să vorbească, pentru a nu spune despre Allah ceea ce nu știe.

Cel care dă o fatwa este un mijlocitor între oameni și Allah, în sensul că transmite Legea lui Allah. S-a transmis în mod autentic

de la Trimisul lui Allah, pacea și binecuvântările lui Allah fie asupra sa: „Învățații sunt moștenitorii profeților."[39]

Profetul a spus de asemenea: „Judecătorii sunt de trei feluri. Un singur fel de judecător este în Paradis: cel care cunoaște adevărul și judecă potrivit lui."[40]

De asemenea, când te confrunți cu o asemenea chestiune, este important să îți legi inima de Allah și să Îi arăți nevoia ta de El, cerându-I să te facă să înțelegi și să te învețe. Aceasta este cu atât mai important în chestiunile mari și însemnate, care le rămân neclare multor oameni.

Unii dintre șeicii noștri mi-au spus că acela căruia i se pune o întrebare ar trebui să Îi ceară frecvent iertare lui Allah. Ei au dedus aceasta din cuvintele Sale:

﴿إِنَّآ أَنزَلْنَآ إِلَيْكَ ٱلْكِتَٰبَ بِٱلْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ ٱلنَّاسِ بِمَآ
أَرَىٰكَ ٱللَّهُ ۚ وَلَا تَكُن لِّلْخَآئِنِينَ خَصِيمًا ۞ وَٱسْتَغْفِرِ ٱللَّهَ ۖ إِنَّ
ٱللَّهَ كَانَ غَفُورًا رَّحِيمًا﴾

„Noi ți-am trimis Cartea cu adevărul, ca să judeci între oameni după ceea ce ți-a arătat Allah. Nu fi apărătorul celor trădători! Și cere-I iertare lui Allah. Cu adevărat, Allah este Iertător, Îndurător."[41]

Coran, an-Nisāʾ 4:105–106

39 Al-Bukhārī l-a menționat în titlul capitolului 10 din Cartea cunoașterii. L-au relatat și Abū Dāwūd, Cartea cunoașterii, nr. 3641, și Ibn Mājah, Introducere, nr. 223.

40 Relatat de Abū Dāwūd, Cartea judecăților, nr. 3573, și de Ibn Mājah, Cartea hotărârilor, nr. 2315.

41 Sura an-Nisāʾ, versetele 105–106.

Cererea frecventă de iertare înlătură urmele păcatelor, care sunt o cauză a uitării cunoașterii și a neștiinței. Allah Preaînaltul spune:

﴿فَبِمَا نَقْضِهِم مِّيثَٰقَهُمْ لَعَنَّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوبَهُمْ قَٰسِيَةً ۖ يُحَرِّفُونَ ٱلْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِۦ ۙ وَنَسُوا۟ حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا۟ بِهِۦ﴾

„Pentru că și-au încălcat legământul, i-am blestemat și le-am făcut inimile împietrite. Ei răstălmăcesc cuvintele de la locurile lor și au uitat o parte din ceea ce li s-a amintit.”[42]
Coran, al-Mā’idah 5:13 — fragment

S-a relatat despre al-Shāfiʿī că a spus:
M-am plâns lui Wakīʿ de slaba mea memorie,
iar el m-a îndrumat să părăsesc păcatele.
Și mi-a spus: „Să știi că știința este lumină,
iar lumina lui Allah nu îi este dăruită celui care păcătuiește.”

Fără îndoială, cererea de iertare este astfel o cauză pentru ca Allah să îi deschidă omului calea înțelegerii.

Îi cer lui Allah să ne dăruiască mie și vouă izbândă și îndreptare, să ne întărească prin cuvântul statornic în această viață și în Viața de Apoi, să nu ne abată inimile după ce ne-a călăuzit și să ne dăruiască îndurare de la El. Cu adevărat, El este Dăruitorul!

Lauda Îi aparține lui Allah, Domnul lumilor, la început și la sfârșit.

Binecuvântarea și pacea lui Allah fie asupra Profetului nostru Muḥammad, asupra familiei și companionilor săi.

42 Sura al-Mā’idah, versetul 13.

Indice

consens 22
dovadă 12–13, 23, 25–26, 28–29
fatwa 31
hadith 9, 11, 14–15, 23–25
impuritate 15, 17
învățați 13, 25–27, 29–30
mujtahid 28
ribā 22–24
Sunnah 4, 7, 11, 13, 16, 18, 26–28
tayammum 15, 17

EDIȚIE ÎN LIMBA ROMÂNĂ

De ce diferă învățații

De ce ajung învățații la răspunsuri diferite? Șapte cauze ale divergențelor, explicate prin exemple din vremea companionilor, și îndrumări pentru cel care caută adevărul și întreabă despre religie.

Autor: Muḥammad ibn Ṣāliḥ al-ʿUthaymīn

Traducere în limba română

Institutul Tawhid

INSTITUTUL TAWHID

tawhid.ro